

LÆSØ KIRKENYT

Byrum, Vesterø og Østerby Kirker, 32. årgang, nr. 3

"Kirkeklokkel
mellem ædle malme
mangeløs er for mit hjerte du,
vagnet er ved dig en
højtidsalme,
som genlyder daglig i min barm.
Dens som barn
på landet jeg var hjemme,
julemorgen var mit Himmerig,
den du meldte mig med englestemme,
kimed klart den store glæde ind."
D.F.S. Grundtvig 1845 DDS nr. 783

Årets
Syng Julen Ind
Byrum kirke 4/12
kl. 19.30

November - December - Januar - Februar 2025/26

Kontaktoplysninger

Kirkebogsførende sognepræst:

- Eva Bernhagen, Kærmindevej 1A
tlf. 2149 1001 evb@km.dk
- mandag er fast fridag
- V/præstens fravær samt øvrige ferie-fridage omstilles du til den vikarierende præst tlf. 2149 1001

Kirkekontoret

- Henvendelse vedr. kirkegårde** til Gravteamet: Kirkegårdsleder Birgitte Melchjorsen, medhjælper Lone Wachmann og Tiina Olsen
- Byrum:** Byrum Hovedgade 50 Tlf. 2010 7090
mail: byrum@laesoeikirker.dk
- Vesterø:** Præstevejen 37 Tlf. 2927 3666
mail: vestero@laesoeikirker.dk
- Østerby:** Østerbyvejen 77 Tlf. 2145 1008
mail: oesterby@laesoeikirker.dk
- Kordegne** Grethe Nyeng Havnhøj træffes mandage 8.00 - 10.00 tlf. 2497 6434 mail: gnh@laesoeikirker.dk
Mail vedr. kirkebogsregistrering: gnh@km.dk
Postadresse: Kærmindevej 3 9940 Byrum. Att.:GNH

Organist og Kirkesanger

- Organist:** stillingen er pt. vakant.
- Kirkesanger:** Dorte Birk Olkjær

Menighedsrådsmøder

- Alle møder er offentlige og afholdes i Sognehuset Kirkensgaard Kærmindevej 1 i Byrum kl. 18.50
- Dato:** annonceres i Læsø-Posten og på hjemmesiden
- Referater:** tilgængelige i øens kirker samt på kirkenes hjemmeside.

Læsø Menighedsråd

- Formand:** Miriam Hansen, Tyvholvej 8, Gl. Østerby tlf. 2022 5108 miriamlhansen@gmail.com
- Øvrige rådsmedlemmer:** Kirsten Tonsgaard, Else-Marie Pedersen, Anker Juul Strøm, Sheila Røn, Eva Bernhagen, Inger Bondesen, Barbara Fritsch.
- Regninger og øvrige henvendelser** vedr. Læsø Kirker & Menighedsråd sendes til mail: 8437@sogn.dk

Kirkeværger

- Byrum :** Karsten Petersen, Stoklundvejen 8, Byrum. Tlf. 3124 2179
- Vesterø:** Peter Møller Sørensen, Sneppevej 6, Østerby. Tlf. 3078 2410
- Østerby:** Andreas Haaber, Præstevejen 13, Vesterø. Tlf. 2013 6897

Kirkens Åbningstider

- Øens tre kirker er dagligt åbne fra kl. 8.00 - 16.00
Entré for besøgende i Vesterø Kirke -INFO v/kirken.

Læsø Kirkers Menighedspleje

- Formand:** Jørgen Toftlund, Kongevejen 3, Vesterø 5362 0651 - Mail: mjtoftlund@gmail.com
- Besøgstjenesten:** Kontaktperson Jørgen Toftlund.
- Søndags - Cafeen:** Kontaktperson Jørgen Toftlund
- Vågetjenesten:** Kontaktperson Hanne Junge.
Tlf. 5137 2363 - Mail: hanne@jungerne.dk

Kirkens Øvrige Frivillige

- Arrangementudvalget:** Formand Inger Bondesen, tlf. 2112 2333 Mail: bondesen.laesoe@mail.tele.dk
- Koncertudvalget:** konst. formand Kirsten Melchjorsen
Tlf. 2442 8299 mail: melchjorsenkirsten@gmail.com

Kor

- Strengkor** - øver mandage i Kirkensgaard Kontakt Grethe Sonne Hansen 2144 7984
- Pop-up-kor** - øver udvalgte onsdage kl. 18.30 - 20.30 Kontakt Christian Fritsch 5065 7187

Transport til kirke

Læsø Menighedsråd tilbyder **GRATIS** kørsel til GUDSTJENESTER, der foregår i Læsø kirker på søndage samt søgnehelligdage - jul, påske, pinse m.m.

Bestilling skal foregå SENEST kl. 15.00 dagen før ønsket kørsel. Bestilling foregår på tlf.: 2232 2636 og foretages af brugeren.

Læsø KirkeNyt

- udgives af Læsø Menighedsråd tre gange årligt: marts, juli og november måned.
- Redaktionen:** Kirsten Tonsgaard og Eva Bernhagen.
- Ansvarlig for layout og red.** Grethe N. Havnhøj.
- Deadline til næste blad:** **12. januar 2026**
- Grafisk tjek & eftersyn:** Hans Nepper og GNH
- Tryk:** Øko-tryk Aps. Skjern
- Omdeling:** Nordjyske Distribution. Modtager du ikke bladet da send kirkekontoret en mail herom og vi kontakter Nordjyske. Næste blad omdeles 30/10.
- Tilgængeligt:** I Læsø's kirker samt øens turistbureauer.

*Tekst: Eva Bernhagen
- sognepræst på Læsø.*

Foto: Tiina O. & GNH

For et træ er der håb...

Når gode mennesker rejser fra Læsø, går det mig på. Jeg kan ikke lade være med at tage det ind og føle, at jeg kunne have gjort noget anderledes. At jeg på en eller anden måde har fejlet. Og det er en tanke, der er egoistisk, fordi det højst sandsynligt overhovedet intet har med mig at gøre. Det ligger ikke indenfor mit råderum, det er der få ting, der gør. Jeg kan påvirke mine omgivelser, min familie, osv. Min menighed og de fællesskaber, jeg bevæger mig rundt i, men ellers er mine muligheder begrænsede.

Jeg kan fortælle om et forår med sygdom og mistrivsel. Et barn, der er røget udenfor fællesskaberne her på Ønskeøen. Det gik galt i begyndelsen af marts, vores dreng var ensom og trivedes ikke. Han havde ingen at tale med og pludselig opstod der tilbagetrukket og isolation. Der gik tid, før vi opfattede det. Det var en bitter frugt at spise. Men nogle gange gør livet ondt. Og den tid, man går ind i, bliver vigtig, fordi den er svær.

Det vidste Job.

Job hører til det Gamle Testamente, og han var plaget af ulykker. Han mistede sine børn, hele sin formue, alt hvad han ejede og havde i livet, alt hvad der var godt, blev taget fra ham. Selv

blev han ramt af sygdom, og hans skæbne var at sidde forladt og alene ved en udgået stub og pille sine sår.

Tilmed Jobs venner havde forladt ham, fordi de mente, at ulykken ikke var kommet ufortjent til Job, for noget måtte han have gjort, ellers ville Gud ikke ramme ham med al den ulykke. Men Job forstod det ikke. For han var en god mand, der havde levet sit liv i overensstemmelse med guds lov; han mente ikke, at han havde gjort nogen noget ondt. Og havde han forårsaget nogen noget ondt, var det ikke overlagt, ikke med vilje.

“ En dag får Job nok af at sidde ved den udgåede stub. Han rejser sig, knytter sine hænder og råber mod himlen: ”hvorfør, Herre, hvorfør?” I Bibelen får Job et svar fra Gud. Om det er et svar han kan bruge, ved jeg ikke. Om det var det, han havde brug for i den situation, ved jeg heller ikke. Men han fik et svar. ”

Måske det gik sådan til:

Job (J) sidder sammensunken ved en træstub (S) og klager:

”Nobody knows the trouble I see...

Mit navn er Job. J - O - B.

Jeg er syg og elendig.

Jeg har mistet alt i mit liv.

Min kone er død, mine sønner er døde.

Jeg venter bare på at dø.

Solen brænder ned over mit hoved.

Det eneste jeg har, er denne træstub, der er lige så død som mig.

Bare jeg ikke var så alene!

Men der er vel ikke noget håb om, at der kommer nogen og liver mig op!

Et blad skyder frem af stubben.

Og stubben siger:

Job! Job, kan du høre mig!

J: Hvad er det, der sker? Hvem taler til mig, hvem kalder på mig?

S: Det er mig, træstubben, som kalder på dig! Tag mig, tag mit blad og læg det på dit hoved, så solen ikke brænder dig.

*J: Kan du tale? Lever du?
Jeg troede du var lige så død
som mig.*

*S: Jeg har været lige så død
som dig, men nu er jeg livet
op igen. Det regnede jo lige
før, husker du det?*

*Regnvandet trængte ned i
jorden, trængte ind i mine
rødder; og jeg begyndte at
gro igen.*

*J: Dit blad hjælper mig mod
solen, men vandet hjælper
mig ikke, jeg kan ikke nå det.
Jeg kan ikke grave mig ned i
jorden og drikke af det.*

*Snart synker jeg selv ned i jor-
den, færdig, død og borte.
Det er så elendigt alt sammen.*

*S: Du må ikke fortvivle, jeg
er jo hos dig!*

*J: Hvad hjælper det?
Jeg undrer mig godt nok over,
at du kender mig.*

*Men det hjælper jo ikke noget.
Jeg skal jo dø og kan ikke live
op igen, som du har gjort.*

*"Af jord er jeg kommet, til
jord skal jeg blive", sådan er
det! Slut, prut, færdig!*

S: Spis mig, Job!

J: Hvad siger du?

*S: Spis mig!
Se, et nyt blad er vokset frem,*

*tag det og spis det, det vil
mætte dig og slukke din tørst.*

*J: Det var dejligt.
Har du flere blade?*

*S: Måske! Men du skal ikke
forhaste dig, Job!*

*J: Undskyld!
Du må ikke blive vred på mig,
men jeg blev bare så ivrig og
optaget af mig selv - som i
gamle dage.*

*Job sidder og kigger på
stubben...*

*Hvem er du egentlig?
Du er så god imod mig. Vil du
ikke fortælle mig, hvem du er?*

*S: Se, Job, et nyt blad!
Tag det og brug det som en
vifte, så du kan vifte luften
kølig mod dit ansigt.*

*J: Hvis du bliver ved med at
give mig af dine blade, bliv-
er du jo aldrig til et stort og
smukt træ, som jeg kan sidde
under.*

*S: Hvad gør det!
Når du spiser af mine blade,
behøver du ikke at sidde un-
der mig. Mine blade giver
dig livet tilbage, du kan rejse
dig og gå, hvorhen du vil.*

*J: Jamen, jeg må vide, hvem
du er, så jeg kan genkende
dig, hvis du skulle blive væk
for mig.*

*S: Fortæl mig, hvad du ser?
Ser du en død træstub, som
skyder friske blade?*

J: Ja, jeg ser, at du lever!

*S: Fortæl mig, hvad du ser?
Ser du, der kommer nye
blade, du kan tage?*

*J: Ja, jeg ser, at du vokser og
gror. Der er håb for dig.*

*S: Fortæl mig, hvad du ser?
Se, du har rejst dig op.*

*J: Ja, jeg ser!
Hvad er det, der sker!
Job begynder at hoppe og
synges: Er der håb for dig, er
der håb for mig. Er der håb
for mig, er der håb for dig.
Er der håb for dig, er der
håb for mig.*

*Jeg føler mig som et nyt
menneske!*

*Nu ved jeg, hvad jeg skal
kalde dig!*

*Der er håb for dig!
Lyder det skønt?*

*Og hvis jeg møder nogen, som
har mistet alt, som er ved at dø
og er lige så elendig, som jeg
har været, kan jeg bare sige
til dem: Der er håb for dig! "*

Her slutter Jobs historie, og
vi vender tilbage til Læsø år
2025. Måske sidder du lige
nu som Job, og spørger mod
himlen:

**“ Hvorfor, Herre, hvor-
for mig? Med smerte og
gråd og klage: hvorfor
skal jeg have det sådan,
hvorfor føler jeg, livet er
meningsløst og hårdt?
Hvad blev jeg skabt til,
og hvorfor lykkes det mig
ikke at gøre noget godt,
ja, hvorfor kan jeg ikke
holde de mest nemme af-
taler, hvorfor kommer jeg
til at svigte?!**
**Hvorfor svigter jeg på
daglig basis, Gud! ”**

Og når vi tør stille de spørgsmål, tager vi Gud alvorligt og retter skylden derhen, hvor den skal være. Den skal du ikke bære rundt på selv. Det har vi Gud til. Han møder os i mørket og i døden. Der, hvor følelsen af utilstrækkelighed og forladthed er størst.

Og Han svarer os, Han svarer mig. Han løfter mit blik og hjælper mig med at bære de byrder, der er mine og lader mig kigge ud i verden, og se alt det, der også er i den: venskaber, fællesskaber, udfordringer, man kan begynde med dialoger, der skal tages, skridt der skal gås med andre, broer der skal bygges, og måske er der også noget, der skal rives ned og afsluttes, for det er også en del af Guds plan.

For der er også håb for dig. Den udgåede træstub, der skyder igen, er et billede på den opstandne Herre Jesus Kristus. Der skyder en rod af Isaj stub, det er Jesus, og han fødes til jul og bliver til liv for verden. For dig og for mig.

Lad os tage imod det liv, han vil give os. ♦

T.O.

Det synes i dag, som om krig er blevet den nye normal. Rusland bomber i Ukraine og både Israel og Hamas øver forfærdelig terror imod familier, kvinder og børn. Freden har trange kår.

En varig og stærk fred kan kun bygges nedefra i samfundet. Spørgsmålet om fred er for vigtigt til at blive overladt til politikere og diplomater alene.

Fred begynder i individet, dvs. i den menneskelige stræben efter at overvinde had og mistillid i sig selv og i viljen til at erstatte disse følelser med harmoni og kærlighed i vores forhold til andre mennesker og det internationale samfund.

I dag synes had og krig at være det dominerende.

Fred reduceres således til blot fravær af krig eller til en pause mellem krige som forberedelse til en ny krig.

Hvis mennesket fortsætter på denne måde, vil dets fremtid være præget af krig og ikke af fred.

Kan vi som mennesker med Frans af Assisis bøn om fred vækkes til refleksion over fred forstået som noget positivt i sig selv, noget der er ønskværdigt alene som fred, dvs. indre fred og fred over for andre mennesker og kulturer, og ikke blot som fraværet af noget andet?

Kan vi af Frans' bøn vækkes til refleksion over fred forstået som noget, der ikke er passivt, som vi skal forvente, at andre giver os, men tværtimod se at fred kun skabes ved, at vi alle gør noget.

“Herre, gør mig til et redskab for din fred.

Lad mig bringe kærlighed, hvor had råder.

Lad mig bringe tilgivelse, hvor forurettelse råder.

Lad mig bringe enighed, hvor splid råder.

Lad mig bringe sandhed, hvor fejl råder.

Lad mig bringe tro, hvor tvivl råder.

Lad mig bringe håb, hvor fortvivlelse råder.

Lad mig bringe lys, hvor mørke råder.

Lad mig bringe glæde, hvor tristhed råder.

Herre, lad mig ikke så meget søge at blive trøstet som at trøste, ikke så meget søge at blive forstået som at forstå, ikke så meget søge at blive elsket som at elske.

For det er ved at give, man får.

Det er ved at glemme sig selv, man finder sig selv.

Det er ved at tilgive, man finder tilgivelse.

Det er ved at dø, man opstår til evigt liv.”

Appel om fred af filosof Hans Kolstad, Læsø i anledning af FN's fredsday 21. september 2025, samt Frans af Assisis bøn om fred (Salmebogen, bøn nr. 36).

TØRSTERÆET

Tørstetræet er citron-sommerfuglens favorit. Den lægger sine æg på Tørst og efterfølgende lever larverne af bladene. Tørst er en fantastisk plante og bidrager til stor biodiversitet. Det er et hjemmehørende træ, der bliver ca. 2 m. får små hvide blomsterklaser i maj.

Blomsterne er en stabil kilde til nektar for bier og svirrefluer. Senere på året kommer der bær, som efterstræbes af forskellige fugle. Bærrene kan ikke spises af mennesker.

Uddrag af præstens tale
v/konfirmandindskrivning:

Kære konfirmander.

Engang var der en, der spurgte Martin Luther, hvad han ville gøre, hvis han fik at vide, at verden gik under i morgen. Luther svarede, at han ville plante et træ.

Noget i tiden, peger henimod Luthers visdom og gerning. Noget med at holde fast i sig selv, og i det sted man er. Og så forsøge at handle med det, man har at gøre godt med. Det er en kristen tankegang.

Selv i den store omskiftelighed, som kan gribe os og gøre os handlingslammede, er det vigtigt at fokusere på det, vi kan gøre: skabe noget lige her hvor vi er. På Læsø. Her kan vi gøre en forskel. Det har

jeg hørt jer tale om, at I allerede gør. I skolen, og hjemme. Og på jeres fritidsjob.

Et godt træ bærer gode frugter, det står i bibelen. Og ”Gode gerninger gør ikke en mand god. En god mand gør gode gerninger”, skriver M.L. Gode gerninger gør ikke et menneske god. Men et godt menneske gør godt omkring sig, med det sind som gerningen blev gjort med. Det er Gud, der giver os mulighed for at gøre godt i hinandens liv.

Hvorfor gør vi mennesker ikke altid det bedste, vi kan... ja, det er det store spørgsmål. Og selvom Luther fandt svaret i Romerbrevet i Bibelen, om forholdet mellem troen og gerninger, så er det ikke sikkert, at vi eller I, kan tage det som gode varer.

Men vi vil plante et træ for og med jer, for at markere jeres begyndelse her i kirken som årets konfirmander.

Træet er også et billede på jeres rodfæstethed her i menigheden. I hører til her. Og jeres evner kan sættes i om-løb og bruges lige her.

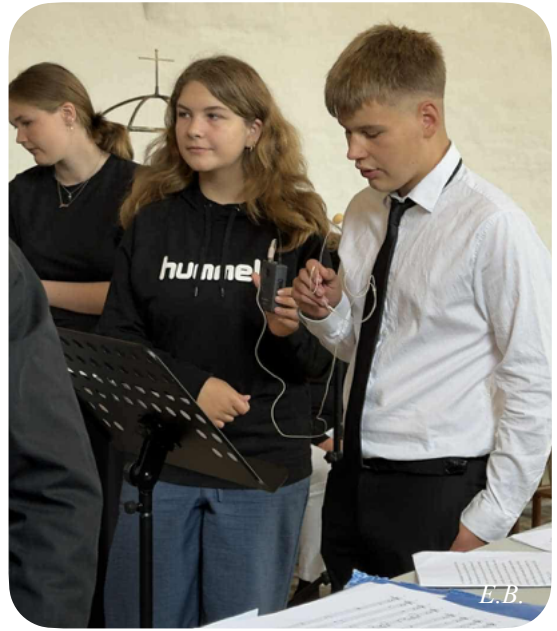
“Og husk, at Gud tager jer med alt, hvad I er. Der er ikke mange steder, hvor man får lov til at være, som man er. Men det gør man i kristendommen. Her bliver vi mødt med et overbærende og tilgivende blik. Og de vaner og evner, som I ikke selv er glade for, kan rummes. Det er der også en værdi i.”

Det er noget af det, vi skal forsøge at tale om. Tro er noget, der skal erfares, vil jeg sige. For nogle af jer vil troen komme helt naturligt, og for andre er det sværere. Det betyder ikke, at I skal give op.

T.O.

I er det første hold konfirmander, der får et rigtigt levende træ. Jeres træ er et Tørstetræ og er både hårdført og nøjsomt. Vi planter træet sammen i efteråret, sådan at det får de bed-

E.B.

ste vækstforhold. Og jeg er sikker på, at kirkegårdspersonalet vil sørge godt for det.

Da I kom til kirken i dag, fik I alle et blad, som I har skrevet jeres navn på. Nu er det meningen, at I skal bytte jeres blad med en, I *ikke* kender – for vi er en menighed, og på den måde er det her, I kan lære nye mennesker at kende. Den faste menighed vil gerne tage godt imod jer og udveksle blade med jer og vise jer til rette i kirken, de er jo forbilleder for jer her. ♦

T.O.

*Tekst: Miriam Hansen
- formand i Læsø
Menighedsråd.
Foto: GNH*

LÆSØ MENIGHEDSRÅD

Ny spiller på holdet

Ved menighedsrådsvalg vælges der også stedfortrædere, tiltænkt - som ordet beskriver - at træde i stedet for. Da Monica Frank Olesen har anmodet om at træde ud af menighedsrådet, er Inger Bondesen trådt ind. Vi takker Monika for indsats og samarbejde, mens vi byder velkommen til Inger og et nyt samarbejde med hende. Inger er allerede kendt med kirkeliv og tradition gennem flere år som frivillig i bl.a. kirkens arrangementudvalg. Inger overtager dermed Monikas plads som menigt medlem. Til kirkeårets begyndelse konstituerer menighedsrådet sig igen, og der kan byttes rundt på de respektive poster.

Provstiudvalget

Læsø har en mangeårig plads i Provstiudvalget. Det er en spændende opgave, som består i at deltage i årets Provstiudvalgsmøder og være med til at varetage stort og småt fra menighedsrådene i provstiets sogne. Heidi Strøm har udfyldt denne plads og varetaget alle opgaver, der er fulgt med den tjans. Tak for indsatsen til Heidi, som nu har ønsket at stoppe. Stafetten er videregivet til Bodil Kessler. Vi glæder os over at Bodil, som iøvrigt har mange års erfaring fra kirke- og menighedsrådsarbejde, har takket ja til at påtage sig denne opgave. Vi ser frem til samarbejdet. Torbjørn Ydegaard er fortsat stedfortræder fra Læsø i Provstiudvalget.

Sognesammenlægning

På Læsø har vi tre kirker og tre sogne: Hals, Byrum og Vesterø, men ét fælles menighedsråd med fælles økonomi. Det har vi praktiseret siden 2004. I rådet har vi gennem længere tid drøftet, om det ville være både naturligt og fornuftigt at sammenlægge de tre sogne til ét. Allerede i 2024 var sognesammenlægning på dagsordenen, og rådsmøderne i juni, august og

november blev bl.a. brugt på drøftelser og overvejelser om emnet. På augustmødet vedtoges det af daværende menighedsråd at påbegynde proces sognesammenlægning, og opgaven med at udarbejde en ansøgning herom begyndte. Da den begrundede ansøgning blev præsenteret på novembermødet i 2024 og godkendt af et flertal, var den dermed parat til videre behandling. Grundet andre opgaver i daværende rådsperiode blev afsendelsen af ansøgningen dog parkeret for en tid.

Det faktum at processen stod stille, og at der i mellemtiden tiltrådte et nyt og nuværende menighedsråd til december 2024, gjorde det relevant at genoverveje beslutningen og sikre sig, at der stadig og også for nuværende, er enighed om beslutningen. Derfor var punktet atter på dagsorden d. 21/8 i år, og endnu engang blev det besluttet at indsende ansøgning om sognesammenlægning af de tre sogne på Læsø til et sogn - Læsø sogn. Ansøgningen er afsendt og skal nu behandles i - provsti - stift - og kirkeministeriet, og vi afventer udfaldet.

Når vi i Læsø menighedsråd ønsker en sognesammenlægning, er det ikke for at tage noget fra nogen, men for at samle kræfterne. Vi er én ø, og vi deler et fælles kirkeliv. Derfor giver det også mening, at vi har ét sogn, der afspejler den virkelighed, vi allerede lever i - med fælles råd, fælles opgaver og fælles ansvar. At skulle afholde menighedsrådsvalg med tre separate valg er gode spildte kræfter, når vi i praksis har ét menighedsråd. Den nuværende ordning betyder, at vi kan stå i den situation, at der ikke er nok kandidater i ét sogn, mens der i et andet er flere, der både har lyst og kompetencer - men som ikke kan vælges, fordi vi

hænger fast i, at der skal være et bestemt antal fra hvert sogn - hvilket var en virkelighed, vi oplevede i praksis for nogle år siden. Dette gavner hverken kirken eller fællesskabet.

En sammenlægning vil tillige medføre en effektivisering ift. registreringsopgaver/kirkebogsføring. I dag har vi tre sogne med hver deres login og systemer, som skal holdes adskilt. Det skaber unødvendigt bureaukrati og ekstra arbejde. Den tid kunne bruges bedre på det, det hele handler om – at være kirke med nærvær for mennesker. Ét sogn vil betyde en forenklet struktur og mere tid til kirkelivet.

Vi ved, at der er bekymring om, hvorvidt en sammenlægning kan føre til, at deres kirke en dag bliver lukket. Dog kan en kirke, hvortil der hører en kirkegård, ikke uden videre lukkes. Alle tre kirker vil fortsat være vigtige samlingssteder, uanset om vi har tre sogne eller ét.

Vi er ligeledes bevidste om en tilstedeværende ængstelse for, at den lokale stemme kan forsvinde i et større fællesskab. Her er det vigtigt at huske, at det afgørende ikke er, hvor man kommer fra, men hvad man bidrager med. I menighedsrådsarbejdet tæller det, at man har lyst og evne til at engagere sig i kirkelivet på Læsø – ikke hvilket sogn man repræsenterer.

“ Fastholder vi gamle traditioner for traditionernes skyld, kan vi risikere at bremse den udvikling, der har til formål at sikre et levende kirkeliv for hele øen. ”

Lad os fokusere på alt det, vi kan skabe sammen på Læsø i stedet for at nære et gammelt levn fra tidligere tider om modsætninger mellem byer og sogne. Vi står stærkere sammen end hver for sig.

Som formand er mit håb, at vi i fællesskab kan løfte blikket og se, at en sammenlægning ikke handler om at miste, men om at stå stærkere. Ét sogn, tre kirker – og én fælles menighed. ♦

ALLE HELGEN

er en særlig mindedag for alle de mennesker,
vi hver især har mistet i vort liv.

Enhver, der måtte ønske at deltage i mindegudstjenesten m/lystænding og oplæsning af navne på dem, vi mistede i det forgangne år,
er velkommen.

Alle Helgen er også en invitation til aktivt at bearbejde den sorg, der naturligt følger i forbindelse med tabet af et menneske, der stod en nær.

Glæde, sorg og vrede såvel som afmagt,
ingen følelse er forkert, når vi mindes.

Inviter gerne en med
eller sig selv ja tak, hvis du inviteres
som ledsager denne søndag i Byrum Kirke.

**Alle Helgen Mindegudstjeneste
d. 2. november kl. 10.30**

*Tekst og fotos:
Kirsten Tonsgaard,
næstformand,
Læsø Menighedsråd*

Den 11. september 2025 havde ansatte ved Læsø Kirker og Læsø Menighedsråd inviteret alle interesserede til et samtalemøde i Sognehuset Kirkensgaard for at drøfte borgernes ønske til gravsted og øens kirkegårde i fremtiden. De ca. 25 fremmødte blev budt velkommen af Barbara Fritsch fra menighedsrådet, som gav udtryk for, at hendes eget behov for et gravsted, forhåbentlig lå et stykke ude i fremtiden, og at andre måske havde det på samme måde. Men fordi traditionen for, hvordan vi ønsker at blive begravet har ændret sig, er det vigtigt, at vi tør tale åbent om, hvad vores ønske til gravsted er, dels for de pårørendes skyld, dels for kirkegårdenes skyld, så der kan blive taget højde for det i deres omlægning.

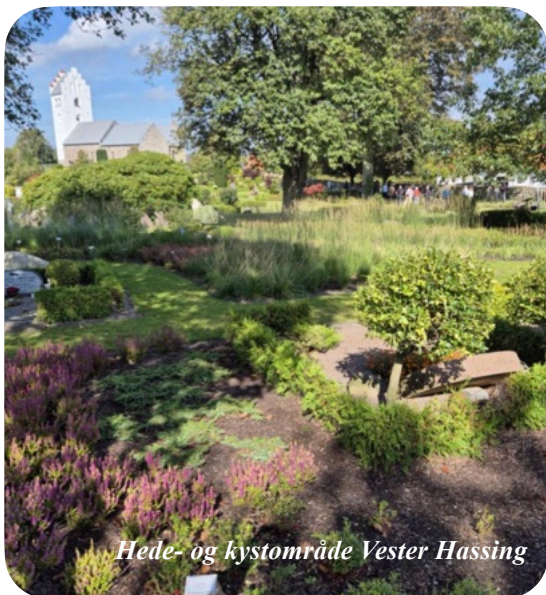
Vesterø kirke

Jeg repræsenterede ligeledes menighedsrådet og uddybede efter velkomsten baggrunden for invitationen til samtalemødet ved at skitsere den ændrede begravelsespraksis i Danmark, hvor langt de fleste vælger kremering og dermed urnebegravelse fremfor den traditionelle kistebegravelse. Udtrykt i tal så blev 87,9% af afdøde i Danmark kremeret. Heraf fik 11% deres aske spredt. Flere og flere danskere ønsker endvidere at blive begravet i en skov under et træ på et sted, de selv eller deres efterladte har valgt. Urnenedsættelser i skov blev tilladt i 2008.

Det stigende folkelige ønske om urnebegravelser og askespredning på havet m.m. har medført, at der bliver frigjort utrolig meget plads på landets kirkegårde - en udvikling, man også kan iagttage på Læsø. Endelig vælger 25% af danskerne at blive begravet uden mindsten på kirkegården - altså anonymt - hvilket også sætter sit præg på indretningen.

Hvor mange tomme gravsteder, den enkelte kirkegård har tilovers, varierer meget, men på landsplan bliver kun omkring 20% af kirkegårdenes samlede areal anvendt til gravsteder. Et urnegravsted fylder nemlig kun en fjerdedel af et kistegravsted og har en halvt så lang fredningsperiode, dvs. 10-15 år. Den ændrede begravelsespraksis lægger selvfølgelig pres på kirkegårdens økonomi. Derudover falder folkekirkens medlemsprocent, og vi flytter fra landet mod byen.

Jeg understregede, at kirkegården skal være et hyggeligt og rart sted at komme, og her spiller ud over mindeaspektet det grønne aspekt en vigtig rolle! Aktuelt er der en grøn dagsorden i samfundet, som påvirker vores opfattelse af, hvordan kirkegården skal se ud og forvaltes, og det mere naturprægede trænger sig på - herunder fokus på bæredygtighed, nye gravsteds typer og ny beplantning med for eksempel løvfældende træer og blomstrende stauder i stedet for de udbredte stedsegrønne planter. Kirkegårde er også begyndt at give plads til områder med afvekslende, vildtvoksende og uplejet natur for bl.a. at fremme biodiversitet, men også, fordi vi mennesker faktisk befinder os godt i sådanne omgivelser.

Mange kirkegårde er i disse år ved at udvikle sig til at blive rekreative grønne områder, som ikke kun appellerer til efterladte og sørgende, men til borgerne i bred almindelighed. Et godt eksempel på en kirkegård, som har fulgt en grøn dagsorden er Vester Hassing Kirkegård, som de fremmødte kunne se et billede fra på aftenens program.

Dronefotos af Læsøs tre kirkegårde fra hhv. 2018 og 2025, som blev vist på whiteboard, illustrerede tydeligt, hvor meget overskydende plads, der er blevet, men også hvor meget grus fylder på grave, stier og åbne områder. Derudover er indretningen præget af de mange lige gange og rektangulære grave omkranset af kantsten eller stedsegrønne hække. Det har der naturligvis været tradition for, men vi er flere, der mener, at der bør arbejdes for at skabe en arki-

tektur med flere svungne stier, gravsteder med mere liv og mulighed for at blive begravet i områder med en mere afvekslende beplantning, hvor gravstedet ikke nødvendigvis behøver at være ”hegnet ind.” Det er derfor vigtigt at få besvaret disse to spørgsmål:

Hvordan skal de gravstedsområder, der er ønske om og behov for, etableres og se ud på kirkegårdene her på øen, og hvad stiller vi op med den overskydende plads?

Sognepræst Eva Bernhagen talte herefter om etik i forhold til død og begravelse og vores behov for ritualer og minder om afdøde. Hun nævnte bl.a. Elof Westergaard, biskop over Ribe Stift, teolog, forfatter og formand for Foreningen for Kirkegårds-kultur, som holdt foredrag på Læsø d. 5. december 2024, og har gjort det til sin mærkesag at bevare den danske kirkegårds-kultur og henlede vore opmærksomhed på kirkegården og dens særlige betydning som et fælles offentligt sted og som det sidste hvilested for det enkelte menneske. Han stillede bl.a. det vigtige spørgsmål: Hvordan bevarer vi kirkegården med dens unikke blanding af kultur og natur og ikke mindst potentielle som fælles værdifuldt erindringsrum og naturligt opholdssted for alle - også i fremtiden?

Efter dette oplæg fortalte kirkegårdsleder Birgitte Melchjorsen om gravsteds-muligheder i dag på Læsø og havde i den anledning også medbragt en aktuel prisliste, som blev omdelt. Hun beskrev nogle af de igangværende om-

lægninger og udfordringer med gravsteder, der forsømmes og/eller ikke kan sløjfes, fordi man ikke kan finde frem til de pårørende. Det kan faktisk være et helt detektivarbejde, og nogle gange må man opgive forehavendet. Det har f.eks. betydet, at graverne har vedligeholdt gravsteder, der ikke er blevet betalt for - endda i flere år! - hvilket vidner om, at man ikke omgås gravsteder lemfældigt og endda er meget påpasselig med at sløjfe dem uden tilladelse fra familien.

Før pausen holdt kirkegårdsmedhjælper Tiina Olsen et inspirerende oplæg om Grøn Kirkegård og biodiversitet med billeder og eksempler fra hendes egen have, hvor der er områder med højt græs og insektvenlige planter. Hun påpegede, at vi skal vænne os til at betragte højt græs og visne stauder positivt og ikke som udtryk for forsømmelse. Tiina fortalte endvidere om nogle af de grønne initiativer, kollegerne og hun arbejder med for at fremme biodiversitet, bl.a. på Vesterø Kirkegård med plantning af stauder i tomme gravsteder og bibeholdelse af træstubbe fra træer, der er blevet fældet. Sluttelig præsenterede Tiina en liste med navne på insektvenlige planter, som trives godt på Læsø.

I kaffepausen blev aftenens tema drøftet livligt af de fremmødte, både indbyrdes i grupper og med oplægsholderne, og flere havde en holdning til den udvikling, kirkegårdene har gennemgået i de senere år, men også hvordan de skal se ud i fremtiden. En var optaget af, om en større omlægning ville få indflydelse på

forlængelse af gravsteder, og en anden indvendte, at der burde ydes en større indsats for at bevare gravsteder og gravsten som en vigtig del af Læsøs kulturhistorie. En tredje syntes ikke, at vi skulle lade os rive alt for meget med af den grønne bølge, bare fordi det er oppe i tiden, for det rare i at komme på øens kirkegårde er også, at der netop er en stemning af noget uforanderligt og traditionspræget, og det kan vi have brug for i en omskiftelig og uforudsigelig verden. Flere syntes, at det var spændende at udvikle kirkegården i en mere grøn retning og var åbne over for flere tiltag, der kan styrke biodiversitet.

Der blev uddelt et spørgeskema med overskriften ”Hvordan ønsker du dit gravsted?”, som Læsø Menighedsråd har udarbejdet. Rådet udtrykte en forhåbning om, at så mange læsøboere som muligt og udefrakommende, der har en tilknytning til øen, vil udfylde skemaet enten fysisk eller digitalt, så vi kan danne os et overblik over, hvilke begravelsesformer, kirken bør tilbyde fremadrettet. Spørgeskemaet skal senest afleveres, fredag d. 13. februar 2026 - det fysiske i en af de dertil opstillede postkasser i kirkernes våbenhus. Den digitale udgave, som findes på kirkens hjemmeside, kan besvares, eller folderens QR-kode kan benyttes. Endelig kan man scanne pdf-filen til mail: 8437@sogn.dk

Aftenen blev rundet af med en kort information om det videre forløb, hvor menighedsrådet vil kigge på resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen og bl.a. formidle disse videre på et opfølgingsmøde i foråret 2026. På mødet, som annonceres i god tid, vil der ligeledes gives nogle bud på, hvordan borgernes ønske til gravsted vil præge øens kirkegårde i fremtiden. Derefter blev der takket for fremmødet og interessen for at drøfte aftenens tema. ♦

Hvordan ønsker du dit gravsted?

Hvad skal der ske med os, når vi dør?

Kiste, urne, skov, "ukrudt" i vor Herres vilde og mægtige natur, udslettelse over åbent hav, eller...

mulighederne er mange. Har du taget stilling?

Traditioner for menneskets sidste hvilested ændrer sig.

Dit ønske er vigtigt, så vi kan danne os et overblik over hvilke begravelsesformer, kirken bør tilbyde fremadrettet.

Derfor har Læsø Menighedsråd udviklet et spørgeskema, som vi gerne vil bede dig udfylde anonymt og aflevere. Sæt kryds i spørgeskemaet, hvor det giver mening for dig.

Undersøgelsen foregår i perioden fra 11. september 2025 og afsluttes d. 13. februar 2026.

Om du har pårørende begravet på Læsø eller påtænker Læsø som dit sidste hvilested, så opfordres alle med relation til kirkegårdene v/Læsø Kirker til at deltage i undersøgelsen.

Du deltager enten digitalt - i spørgeskemaet via QR-koden - eller via den fysiske papirudgave af spørgeskemaet.

Sidstnævnte er frit tilgængelig i kirkernes våbenhus
- åbent dagligt kl. 8 - 16.00.

TAK for din tid og deltagelse i undersøgelsen.
Med venlig hilsen Læsø Menighedsråd.

Forberedelse til gravsted

- ☐ Jeg vil gerne drøfte mit ønske til gravsted med mine pårørende, da deres holdning er vigtig for mig.
- ☐ Jeg vil gerne selv bestemme mit gravsted uden at inddrage mine pårørende.
- ☐ Efter min død må mine efterladte bestemme mit gravsted.

Ønske til ceremoni

- ☐ Bisættelse
- ☐ Begravelse

Ved bisættelse ønsker jeg:

- ☐ Urnegravsted med gravsten på kirkegård.
- ☐ Urnegravsted på kirkegård anonymt.
- ☐ Urnegravsted med gravsten og biodiversitet på kirkegård.
- ☐ Urnegravsted med gravsten i skov.
- ☐ Urnegravsted i skov anonymt.
- ☐ Askespredning over åbent vand (hav eller større fjord).
- ☐ Askespredning over åbent vand med mindsten på kirkegård.
- ☐ Mine efterladte må med mit samtykke lave smykker af min aske (diamant).
- ☐ Placering af urne i eget hjem.

Ved begravelse ønsker jeg:

- ☐ Gravsted med gravsten på kirkegård.
- ☐ Gravsted med gravsten og biodiversitet på kirkegård.
- ☐ Gravsted med gravsten i skov.
- ☐ Gravsted i skov anonymt.

- ☐ På min gravsten skal der være en QR-kode, med information om mit liv og virke.

Egne bemærkninger og alternative ønsker:

**Besvarelsen afleveres i en af de dertil opsatte postkasser i kirkernes våbenhus.
Næste samtalemøde om kirkegård og gravsteder annonceres i løbet af foråret 2026.**

*Tekst & fotos:
Dorte Birk Olkjær,
kirkesanger, Læsø kirker.*

Christiane Linden (Jane) og jeg var så heldige, at vi i sommers fik en uge på Løgumkloster musikskole, som er tilknyttet Løgumkloster refugium. Vi skulle hver især følge hhv. organist og kirkesangerholdet, mens vi også havde en del arrangementer sammen.

På færgen bekendtgjorde Jane, at nu skulle vi på eventyr. Det holdt ganske rigtigt stik! Vi nåede knap Hobro, før bilen satte ud, og vi måtte ringe efter vejhjælp. Efter 1,5 time stående i vejkanterne m/ "vild med vilje" (læs tidsler og brændenælder), kom vejhjælpen endelig. Vores ønske om, "at den fixede han lige, og det var nok bare displayet, der var gal på den", blev desværre gjort til skamme. Så vi måtte bede om at få bilen transporteret til Løgumkloster. Selv blev vi sat af ved Hobro station med alle vores

pakkenelliker, pakket efter en forventet biltur. I stedet fik vi det offentlige transportsystem at føle, og 5 timer forsinket nåede vi frem til aftenkaffen. Suk!

Men så gik dagene derefter over stok og sten. Klosteret som er bygget sammen med refugiet rummer bl.a. Kapitelsalen, som er et smukt restaureret rum med fine søjler og ligger tæt på selve kirken. Hver dag efter morgenmaden var vi til andagt i Kapitelsalen.

“ LØGUMKLOSTER ”

Løgum Kloster blev grundlagt af cisterciensermunke o. 1173: Cistercienserordenens moderkloster ligger i Cîteaux i det østlige Frankrig. Det blev grundlagt i 1098. Cistercienser-klostre lå på landet og havde også landbrug som indtægtskilde. Munkenes hverdag var fra starten en kombination af bønsliv og praktisk arbejde, jf. deres valgsprog "ora et labora", bed og arbejde.

Der er ikke fundet rester af det ældste kloster i Løgum. De klosterbygninger, som den bevarede østfløj var en del af, blev bygget i perioden o. 1225-1325. Byggematerialet var store teglsten, såkaldte munkesten, som var fremstillet lokalt.

Klosteranlægget: Anlægget i Løgum fulgte den gængse grundplan for cistercienserklostre: et firefløjet anlæg med kirken som nordfløj. I østfløjen lå bl.a. kapitelsal og munkenes sovesal. Sydfløjen rummede spisesal og køkken. I vestfløjen boede lægbrødrene, som tog sig af det praktiske arbejde i klosteret. De havde ikke adgang til selve klosteret. Mellem de fire fløje lå klostergården, der var omkranset af en klostergang eller processionsgang. Klosteret i Løgum eksisterede indtil o. 1550.

Den bevarede østfløj: Den bevarede del af klosterets østfløj er restaureret flere gange i løbet af 1900-tallet. Rummene bruges i dag til morgensang, andagter, foredrag, koncerter og udstillinger. Fra kirken er der gennem det oprindelige sakristi og bibliotek adgang til glasgangen. Den er anlagt i 1960'erne og 70'erne i forbindelse med anlæggelsen af refugiet. Fra glasgangen er der adgang til kapitelsalen, i klostertiden det mest betydningsfulde rum i klosteret efter kirken. Her samledes munkene hver morgen, bl.a. for at få læst et kapitel af ordensreglen. På førstesalen ligger munkenes sovesal, dormitoriet.

Læs mere om kapitelsalen på Løgumklosters hjemmeside.

Derefter gik Jane og jeg på hver vores kurser. Sangerne lagde dagligt ud med opvarmning ved forskellige sangpædagoger, (træk vejret ned i maven, lang hals, spænd ikke i skuldrene, ret ryggen og bred tunge ...!) derefter sangundervisning i små hold.

Efter frokosten fulgte en kort pause, og så havde jeg korundervisning. Vi arbejdede bl.a. med de salmer, som kan have op til 4 forskellige melodier, eller salmer, hvor man skal være opmærksom på, at takten ændrer sig i nogle vers pga. teksten. Desuden indstuderede vi salmer til aftenandagten i kirken.

Inden aftensmaden var der afspænding ved sangpædagogerne, efterfulgt af aftensang i den meget smukke og stilrene Løgumkloster kirke, med et godt mix af gammelt og nyt inventar. Skolens orgellærer spillede dejligt til andagterne, som var åbent for alle. Især deltagerne fra den nærliggende højskole deltog.

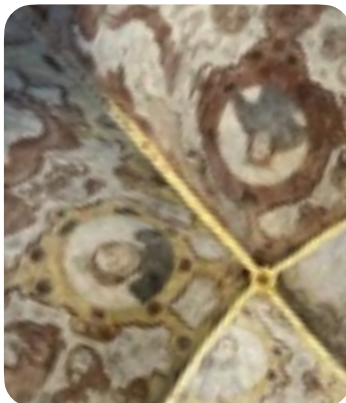
Med tre indøvede korsatser deltog alle sangerne i gudstjenesten om onsdagen. En af

dem kan høres, på Løgumkirkes musikskole under [sommerkursus 2025](#).

Efter aftensmaden fik vi en kort pause, og så var vi ellers på igen. Om mandagen var der sangaften på programmet med komponist og studielektor Jesper Gottlieb. Han fortalte levende om sit samarbejde med bl.a. Simon Grottrian ”Guds nåde er en vintergæk”, samt Lisbeth Smedegaard Andersen og Iben Krogsdal.

Vi stiftede bekendtskab med 15 salmer, som han havde sat melodi til. Han spillede salmerne igennem en gang, og så var det bare med at hænge på. Var vi ikke møre inden, så var vi det efter!

Dagens arbejdsprogram var ens, mens aftenprogrammet varierede. Om tirsdagen optrådte den ene af underviserne, Tinebeth Hartkopf med Jørlauensemblen. Et dygtigt ensemble som varmt kan anbefales at opleve. Tinebeth havde sat musik til Merete Bandaks tekster, og så var der lige 15 nye salmer til vores samling! Ensemblet sang en del af salmerne, og resten fik vi mulighed for at synge med på.

Torsdag eftermiddag var vi på ekskursion med forstander Hans Chr. Hein til to fine kirker i Tyskland, hvor han spillede for os på orglerne. Den første kirke var Suderlugum kirke, som var dekoreret med fine kalkmalerier. De kunne godt måle sig med Læsøs!

Næste kirke var St. Gallups kirke i Galmsbull. Den var dekoreret med de fineste mønstre på vægge og gulv og med fine glasmosaikvinduer. Kirkerne er helt bestemt et besøg værd, hvis man kommer på de breddegrader.

Det lille Noldemuseum i Seebull, beliggende i det flade og barske marsklandskab, hvor de gamle gårde er placeret på værfter for at undgå at blive oversvømmet, var sidste stop. Museet er indrettet i Noldes forhenværende bolig og atelier. Noldes billeder hænger nu i hans hjem, som også består af en dejlig have, hvorfra han hentede sin inspiration. Selv har jeg været der adskillige gange, mens jeg boede i Sønderjylland. Dagen sluttede i Løgumkloster kirke med en dejlig aftenkoncert, som vores 5 undervisere stod for. De var så dygtige og professionelle og koncerten var heldigvis velbesøgt.

Efter fredagens program rundede vi kurset af med hygge og underholdning af kursisterne. Selv vores 91 årige kursist underholdt!

Efter en uges input var vi mætte, ikke alene af refugiets gode mad men også af gode oplevelser. Janes bil kunne nu, efter en tur ved den lokale autoster, fragte os hjem, og på hjemvejen var der tid til at udveksle indtryk og ideer.

Se, det var et rigtigt eventyr, og vi tager gerne afsted igen til næste år! ♦

Taizé-andagt Byrum Kirke kl. 16.30

- ♦ onsdag 5. november
- ♦ torsdag 4. december
- ♦ tirsdag 7. januar
- ♦ onsdag 4. februar

En behagelig stilhed venter i den varme kirke, det festlige lys fra de mange stearinlys på gulvet i koret og foran alteret giver mulighed for at falde til ro og inviterer til at lade dagens måske rastløse tanker gå for en stund eller at forsone sig med dem. Der er flere lys på døbefonten, som endnu ikke er tændt; på et tidspunkt i andagten kan hver deltager tænde et lys og dermed indgå i en stille dialog med Gud - måske skal lyset symbolsk sendes ind i mørket, ind i verdens mørke, som en påmindelse, som en trøst, et tegn på håb, taknemmelighed, glæde... Og så er kirkerummet fyldt med Taizé-sange: simple melodier med korte tekster, der gentages mange gange og på et tidspunkt kan synges med lukkede øjne. Klaveret understøtter sangen og alle inviteres til at synge med, alle kan synge. Korte læsninger og bønner giver åndelig inspiration, men musikken i form af særlige, unikke Taizé-sange står i fokus for andagten. I denne eller en lignende form finder Taizé-andagter sted over hele verden. Matthias Grün tilrettelægger og leder Taizé på Læsø.

*Tekst & fotos:
Kirsten Tonsgaard.*

Der var lagt et spændende og alsidigt program for dagen, og vejret var strålende. De ca. 50 deltagere mødtes kl. 09.00 på den første kirkegård, der skulle besøges - Sulsted Kirkegård i Hammer Bakker - og blev her budt velkommen af arrangørerne med morgenkaffe - og brød i det fri, dvs. i et lysåbent område med anlagt plæne og smukke, høje træer. Graver Ole Bach Nielsen fortalte, at området er en del af et forholdsvist nyt, stort fællesareal nordøst for kirkegården uden for kirkediget, som man begyndte at etablere i 2023. Det førte bl.a. til en omstridt nedlæggelse af det daværende lapidarium, hvor kun få af de løse gravsten blev bevaret og flyttet, mens hovedparten måtte afhændes, da de ikke blev afhentet, og der ikke var økonomi til en ordentlig sikring af dem. I dag er det blevet et attraktivt, grønt mødested for uendørs kirkelige handlinger, koncerter m.m., som flittigt bliver brugt af menigheden m.fl. Der er planer om at opføre en scene evt. med et primitivt alter, etablere store bede med bl.a. rododendron og kornel som afskærmning mod en

parkeringsplads og udlægge et større område mod nord med en kombination af græs og blomstereng, hvor der indrettes pladser med borde og bænke og evt. en skulpturplads.

Efter således at være blevet budt velkommen på det lysåbne fællesareal og have hørt om etableringen og hensigten med det, kom vi på en større rundvisning, hvor særligt to områder gjorde indtryk. Det første var skovkirkegården, som i sin nuværende form virkede trist og ucharmerende.

i skovbunden. Bisættelser skulle her i den nærmeste fremtid minde om "skovbegravelser." I den nordlige del op imod kapel og graverkontor skulle området bevares med træer og bøgehække, men nedlægges på sigt som gravplads.

Det andet område, som gjorde indtryk, var den nordvestlige del af kirkegården, hvor store dele er omlagt i dag. Det havde traditionelt været indrettet til kistegrave omkranset af hække og forbundet med grusstier, men med behovet

INSPIRATIONSTUR TIL TRE FORSKELLIGE KIRKEGÅRDE I AALBORG STIFT

Grøn Kirke og Det Grønne Stiftsudvalg i Aalborg Stift inviterede d. 3. september 2025 til en busrundtur til tre forskellige kirkegårde i stiftet. Formålet med turen var at inspirere til en mere bæredygtig og grøn brug af kirkens jorder og kirkegårde, men også til aktivitet både inde og uden for kirken, der inspirerer til det grønne. Derudover var der også lagt op til, at deltagerne på turen kunne sparre med hinanden og udveksle ideer, så man kunne gå i gang hjemme på sin egen kirkegård eller i sin egen kirke.

Inspirationsturen henvendte sig primært til menighedsrådsmedlemmer, men alle interesserede var velkomne.

Fra Læsø var vi syv, som deltog: sognepræsten, fire menighedsrådsmedlemmer og to kirkegårdspersonalere.

Her var der da også planer om at udbygge skovudtrykket i den sydlige del ved at plante flere træer og fjerne de eksisterende bøgehække og erstatte disse med skovbundsbeplantning. Grusstierne skulle endvidere omlægges til græs, og plade-i-plæne-gravsteder udfases og erstattes af højere sten

for flere urnegrave og et ønske om at forskønne og gøre området mere vedligeholdelsesfrit opstod ideen til en omlægning. Med støtte fra en kirkegårds konsulent blev det besluttet at indrette området, så det fleksibelt kunne anvendes til såvel urne- som kistegravsteder. Gravstederne skulle ik-

ke længere opdeles, men områderne i stedet udlægges som et samlet fællesbeplantet og åbent område afgrænset med stålplader langs grusstierne. Gravsteder kunne herefter placeres som en integreret del af området med gravsten og med en lille rådighedsplads foran stenen. Der er fortsat traditionelle gravsteder i området, som på sigt også vil blive omlagt.

Området er blevet et af de mest populære at blive stedt til hvile i på kirkegården, og det er der ikke noget at sige til! Det fremstod også for os som meget smukt og stemningsfuldt med et væld af farvestrålende stauder, herunder græsser, i forskellige højder, blomstrende buske og mindre træer. Staudegravstederne passes af graverne, men de efterladte har indflydelse på beplantningen. Under stauderne dækkes jorden af ”Champost” - et jordforbedringsprodukt, der er gødet naturligt med komposteret og varmebehandlet hestemøg. Det holder på fugten og virker tilmed ukrudtshæmmende. Derudover laver graverne selv kompost af afklippede grene m.m., som bl.a. lægges under buske.

Når et gravsted nedlægges på kirkegården, bruges det som ”planteskole” for stauder. Samtidig bevarer man i vid udstrækning de planter og træer, der står på det. Graverne mødes endvidere med en havearkitekt én gang om året for at evaluere og drøfte de forskellige tiltag på kirkegården. Der er sket ændringer af gravernes arbejds gange, så de, som før nævnt, selv komposterer, flytter buske om vinteren og i det hele taget skubber opgaver til vinterhalvåret.

Omlægningen af den nordvestlige del blev efterfølgende starten på en samlet omlægning af hele kirkegården i flere etaper. Det nuværende menighedsråd besluttede i 2022, at der skulle udarbejdes en udviklingsplan for hele kirkegården med visioner for kirkegårdens fremtid. Sidst kirkegården blev omlagt var i 1970'erne, hvor skovkirke-

gården mod øst blev anlagt uden for kirkediget, fordi der var behov for at udvide.

Menighedsrådet har opstillet en række krav og ønsker til, hvordan kirkegården skal indrettes: Først og fremmest skal kirkegården kunne dække det fremtidige behov for efterspurgte gravstedstyper, som i udpræget grad er mindre gravsteder, da langt de fleste ønsker at blive kremeret, men også en voksende interesse for ”naturgravsteder.” Dernæst skal kirkegården gøres mere indbydende til ophold, gøres grønnere med høj grad af bæredygtighed og biodiversitet samt gøres mere vedligeholdelsesfri. Stier og belysning skal tilsvarende forbedres, så færden på kirkegården bliver gjort mere sikker. Endelig skal alle forandringer naturligvis ske i stor respekt for den eksisterende kirkegård, fx. skal det eksisterende stisystem fastholdes på nær en enkelt justering.

Rundvisningen sluttede inde i Sulsted Kirke, som blev bygget i ca. 1150-1200. Mens deltagerne beundrede de mange fantastiske kalkmalerier, som blev til i 1548 - 12 år efter re-

formationen - og aldrig har været overkalkede, fortalte Ole Bach Nielsen om de investeringer, der er foretaget i samråd med Energitjenesten for at spare på energien. Der er bl.a. blevet installeret censorer, der styrer opvarmningen af kirken. Om sommeren er der ingen varme på, mens temperaturen holdes på 5-8 gr. om vinteren. Der er endvidere blevet installeret en ny affugter ved orglet.

Kl. 10.30 blev vi afhentet og med bus kørt til det næste stop på inspirationsturen: Vester Hassing Kirkegård øst for Aalborg, hvor graver Leif Christensen skulle stå for rundvisningen. Med sit engagement og sin iværksætterånd har han været primus motor i den omfattende omlægning, som kirkegården har gennemgået. Leif Christensen har været graver på kirkegården i 25 år, er med i Det Grønne Stiftsudvalg i Aalborg Stift og vil gerne dele sin viden om bæredygtige kirkegårde, så flere kan tage del i den grønne omstilling. Det var dog ikke kun ønsket om grøn omstilling, der satte skub i Vester Hassing Kirkegårds forvandling. Befolkningens fravalg af kistebegravelser og tilvalg af urnebegravelser havde efterladt flere og flere tomme områder på kirkegården med nedlagte gravsteder, og det var forstemmende at se på. Leif Christensen fik ideen til ændringerne på kirkegården, da han i 2012 deltog i en kirkegårdskonference i Nyborg og tog inspireret hjem.

Skov- og naturkirkegård og et bæredygtigt gravsted, Vester Hassing

Med opbakning og hjælp fra Vester Hassing Menighedsråd, øvrige ansatte og Wad Landskabsarkitekter fik han i 2013-14 sat gang i en storstilet udviklingsplan for kirkegården, som blev afsluttet i 2024. Det har ført til, at Vester Hassing Kirke og Vester Hassing Kirkegård er blevet certificeret Grøn Kirke og Grøn Kirkegård. Visionen for planen var at kombinere det traditionelle med naturen og et nyt kunstnerisk udtryk. Tættest på kirken er de traditionelle hækomkransede gravsteder således blevet bevaret, mens den midterste del fungerer som en park, og afdelingerne længst mod øst er omdannet til skov-/naturkirkegård. *Herved opnås et havekunstnerisk greb, der leder brugeren og beskueren igennem et forløb af rum, der tilbyder forskellige stemninger og steder at blive stedt til hvile*, lyder et citat fra planen.

Som besøgende oplevede vi dette forløb af rum med forskellige stemninger meget intenst, og det var en stor og positiv oplevelse at se og være til stede i de forskellige områder og høre om deres tilblivelse.

Noget af det første, man havde gjort, var at erstatte de lange grusstier med græs, og det lagde faktisk en behagelig dæmper på vores skridt på vores tur rundt på kirkegården. Særlig stor opmærksomhed vakte et af de nyeste pro-

jekter - et 700 kvadratmeter stort hede- og kystområde, hvor Leif Christensen sammen med sine kolleger har plantet mere end 3600 planter med inspiration fra den nærliggende natur. Fascinerende at opleve var også, hvordan man i flere områder af kirkegården har styrket biodiversiteten ved at etablere naturgræs, blomsterstriber og stau-debede på ubenyttede gravsteder. Midt i et område med naturgræs har man placeret et bistade med ca. 50.000 bier, som sikrer planternes formering og samtidig giver honning til biavleren. Leif Christensen fortalte, at ændringerne på kirkegården har virket og givet flere insekter, og at der dukker insektarter op, som man meget sjældent ser i Nordjylland. Fra hans synspunkt har det derfor givet rigtig god mening at bruge energi på en stor omlægning. Som et led i den grønne omstilling anlægger man også i stigende grad bæredygtige gravsteder med en særlig beplantning, dvs. hjemmehørende og insektvenlige planter med højt nektar- og pollenindhold og gravminder, der er udvalgt, fordi de er lavet af lokale, genbrugte eller mere bæredygtige materialer.

For at kirkegården ikke kun skal være et sted for efterladte, der kommer for at mindes de afdøde, men også for at inspirere til grøn omstilling, inviterer Leif Christensen ofte skolebørn og konfirmander til at deltage i små og store projekter, fx. med at bygge in-

sekthoteller, fuglehuse eller større anlæg med forskellig beplantning, der skal være med til at skabe biodiversitet.

I begyndelsen stødte de markante ændringer af kirkegården på modstand - især blandt de ældre lokale beboere - men med tiden blev skepsis vendt til accept. I dag er opbakningen til kirkegården stor, og både ældre og yngre i lokalområdet anvender den som en park, hvor de går tur eller tager plads på en af de mange bænke for at se på de forskellige beplantninger, insekter og fugle og nyde stemningen.

Leif Christensen understregede, at kommunikation og information om de forskellige områder og projekter på kirkegården spiller en helt central rolle ift. at få de lokale og andre brugere til at bakke op om tiltagene og få mere ud af deres besøg på kirkegården. Der er da også opsat en del skilte, informationstavler og standere med foldere, der fx. oplyser om navne på planter og sommerfugle, og hvorfor et område ser ud, som det gør. Det kan bl.a. være hensigtsmæssigt, når et område er ved at blive etableret, eller man vil forklare, hvorfor man har inviteret naturen ind på kirkegården i form af knæhøjt græs.

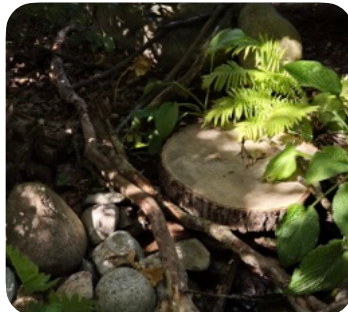

Hede- og kystområde, fællesgravsted etableret m/9. klasse + formidling og skiltning, Øster Hassing.

På Vester Hassing Kirkegård er de nået i mål med planen og skal nu vedligeholde de områder, de har anlagt og sikre gode vækstbetingelser. Det arbejde er mere alsidigt end tidligere, hvor Leif Christensen bl.a. skulle klippe 18 kilometer hæk. Som mulige fremtidsplaner kunne han godt tænke sig flere siddepladser samt gudstjenester og koncerter på kirkegården.

Efter dagens 2. rundvisning var der mulighed for et kort besøg i Vester Hassing Kirke, som er opført omkring 1200. Derefter spiste vi en velsmagende frokost i Vester Hassing Sognegård, hvor vi også fik drøftet nogle af de mange indtryk og informationer fra kirkegårdsbesøget. Kl. 13.15 var der atter afgang med bus, og efter kun 15 minutters kørsel ankom vi til dagens sidste destination: Øster Hassing Kirkegård, hvor vi blev godt modtaget af graver Charlotte Grün.

I lighed med Vester Hassing er de også i Øster Hassing nået i mål med et længere udviklingsarbejde på kirkegården, som har haft til hensigt at gøre den mere indbydende og forskelligartet, så både dyr og mennesker tilgodeses. Kirkegården, som før rummede større græsarealer uden funktion, tomme gravsteder og grusstier, har fået nyt liv og byder i dag på en smuk æblehave, et 400 kvadratme-

Kasserede fugle fra gravsten på pæle. Vand til insekter og fugle samt Æblehaven, Øster Hassing.

ter stort staudebed samt nye græsstier og bænke med niveaufri adgang. Græsstierne har erstattet de klassiske grusstier til stor glæde for rullator- og kørestolsbrugere.

Rundvisningen begyndte med en tur gennem staudebedet, som var meget imponerende! Det er anlagt med snoede stier og en meget flot sammensat beplantning med en blanding af blomstrende stauder og græsser i forskellige højder. I bedet er der også sørget for vand til fugle og insekter, og på vores videre færd rundt på kirkegården, blev vi med mellemrum overrasket over, hvor opfindsomt og fint, man har integreret små vandreservoirer i de forskellige områder. Man har fx. udhugget fordybninger i kasserede gravsten og sat dem sammen på en dekorativ måde. Ifølge Charlotte Grün skal der ikke ret meget vand til for at gøre en positiv forskel for dyrelivet.

Generelt var vi da også benovede over de hundredvis af guldsmede, der svirrede rundt i luften. Placeringen af bænke var nøje gennemtænkt, så man fik lyst til at slå sig ned og nyde udsigten eller en rolig stund. Charlotte Grün havde valgt at udforme flere af bænkene i sveller og påmontere et lille rundt stålbord, lavet af den lokale smed, så man fx. kunne stille en kop kaffe eller en pottaplante på det. Hun havde også fået en fin ide med at montere kasserede fugle fra gravsten på pæle, som så var blevet sat sammen i forskellige højder i en gruppe ved siden

af et gravsted. Man har i øvrigt oprettet en mindelund for gravsten på kirkegården, som folk mod betaling kan få opstillet og opbevaret, efter at fredningstiden er udløbet.

Også på Øster Hassing Kirkegård bestræber man sig på at invitere lokale og andre interesserede indenfor til forskellige arrangementer, fx. "Gløgg i graverhuset" og uendørs koncerter. I begyndelsen var der ikke den store tilslutning, men efterhånden er arrangementerne godt besøgt.

På rundvisningen passerede vi igennem kirkegårdens skovgravplads, som modsat den på Sulsted Kirkegård udstrålede en naturlig, rolig og fredfyldt atmosfære under gamle majestætiske træer.

En helt særlig oplevelse blev det at vandre ad snoede og næsten labyrintiske stier igennem Æblehaven, som er et 1800 kvadratmeter stort areal, som før blot bestod af klipet græs, men som nu rummer 18 æbletræer af både gamle og nye hjemmehørende sorter. På skilte kan man læse om de forskellige sorter og dykke ned i fortællinger om æbler. Området er derudover tilsået med Øster Hassings egen naturblanding, som giver smukke vilde blomster i mange farver og et rigt insektliv. Selv-

om vi besøgte haven på et tidspunkt, hvor de fleste blomster var afblomstret, kunne vi sagtens forestille os, hvor smuk den må være, når det hele står i fuldt flor. Når vejret tillader det, afholdes der kirkelige handlinger i Æblehaven, og den er også blevet et yndet udflugtsmål for de lokale. Fra Æblehaven har man et flot kig ud over landskabet, og vi fik at vide, at man har anlagt en offentlig sti fra Øster Hassing til Teglværks søerne ved Gandrup, som er en del af et stort naturområde på 25 hektar. Stien følger kirkediget et stykke og skærer endda ind over et hjørne af kirkens jord, men færdslen skaber liv og forbinder kirkegården mere med omverdenen. I det hele taget har man oplevet en stigende interesse for at besøge kirkegården efter omlægningen, hvor bus-selskaber - endda langvejs fra - lægger vejen forbi for bl.a. at se staudebedet.

Der blev tid til kaffe og kage i Munkehaven og udveksling med andre deltagere, inden rundvisningen sluttede med en kort visit i Øster Hassing Kirke, som er opført i 1880 som erstatning for en tidligere kirke på stedet. En del af inventaret er fra den nedrevne middelalderkirke.

Kl. 14.30 var der afgang mod Sulsted Kirkegård, hvor vi ankom 30 minutter senere, og dagens busrundtur sluttede.

Vi syv deltagere fra Læsø var enige om, at det havde været nogle utroligt spændende og inspirerende besøg på de tre kirkegårde, som både har noget til fælles i deres måde at tænke det grønne og bæredygtige ind i deres omlægninger og projekter på og adskiller sig, fordi graverne har deres individuelle ideer og personlighed, og arealerne er af forskellig udstrækning og udformning. Der er dog ingen tvivl om, at de store omlægninger har været og er drevet af velvillige menighedsråd, vejledning fra have- og landskabsarkitekter og ikke mindst de tre graveres engagement, energi og vedholdenhed.

Det er en langvarig proces at omlægge kirkegårde pga. den traditionsbundne måde, de er anlagt på, og gravstedernes fredningstid, men det var konstruktivt at se og høre om de forskellige måder, man kan gribe det an på og samtidig gøre kirkegården mere grøn. Inspirationsturen var derfor et vigtigt indspark i processen med at omlægge kirkegårdene på Læsø. ♦

Æblehave, staudebed og bæk på Øster Hassing kirkegård.

3. november kl. 19.30

Demokrati er ikke en selvfølge.

Valg er hjørnестenen i ethvert demokrati, og valgobservatører støtter den demokratiske udvikling. Har befolkningen ikke tillid til, at valget foregår fair og ordentligt, stemmer de ikke. Og det bliver svært at acceptere valgresultatet. På et tidspunkt, hvor demokratier er under pres i en række lande verden over, har det aldrig været vigtigere at styrke tilliden til demokratiske valg.

Folmer Hjorth Kristensen, der tidligere har været udsendt som valgobservatør fortæller og forklarer, hvordan det er at starte demokratier op efter krige eller sammenbrud i lande styret af diktatorer. Erfaringerne er fra Namibia, Cambodia, Zanzibar, Den central Afrikanske Republik, Sri Lanka, Venezuela, Bosnien/Hercegovina, Serbien, Kosovo. Opgaverne har varieret fra at starte helt fra 0 til valgene er gennemført og Parlamentet eller kommunalbestyrelserne er på plads.

Nogle gange har arbejdet været 21 dage, andre gange helt op til 9 måneders ophold, alt efter hvor man blev placeret i organisationen, som kunne være F.N., Europa rådet, E.U. eller O S C E.

Fortællingen omhandler, hvordan vi bygger et demokrati op efter krigen, når fjendtlighederne er stoppet og begge de krigende parter er totalt udmattede og ser efter en vej ud af kaostilstanden.

Arrangementudvalget byder velkommen til en oplysende sogneaften **m/Folmer Hjorth Kristensen i Sognehuset Kirkensgaard.**

Fri entré m/kaffe & tilbehør.

9. december kl. 14.30

Adventshygge på Plejehjemmet. Fortælling v/pastor em. Ejnar Stobbe, sang, musik og lækerier skal nok bringe julestemningen frem. Alle er velkomne til et par festlige timer.

6. februar kl. 19.30

Fra Arktis til fængsel.

Kom og oplev et par inspirerende timer i selskab med Bo Kring Nicolaisen, der vil fortælle om sine erfaringer og bemærkelsesværdige rejse som præst, der spænder fra barske arktiske egne på øen Sørøya i Nordnorge til fængselspræst i Kragsskovhede.

Hvad er forskellene og lighederne mellem at være præst i et lille ø-samfund, som oftest er isoleret, når stormene raser og at være blandt indsatte i et statsfængsel?

Hvad foretager en fængselspræst sig, og hvordan er dagligdagen på den anden side af hegnet? Og er der et fængsel i fængslet?

Arrangementudvalget byder velkommen til en oplysende sogneaften **m/Bo Kring Nicolaisen i Sognehuset Kirkensgaard.**

Fri entré m/kaffe & tilbehør.

Fra evighed og til evighed

Højmessens kollekt afsluttes hver søndag med ordene *én sand Gud fra evighed og til evighed*. Det er store ord og et ufatteligt tidsperspektiv - ord der kan være næsten umulige at forstå og tage ind. Hannah Arendts doktorafhandling fra 1929 om *Kærlighedsbegrebet hos Augustin* kan dog bringe læseren til en grad af forståelse.

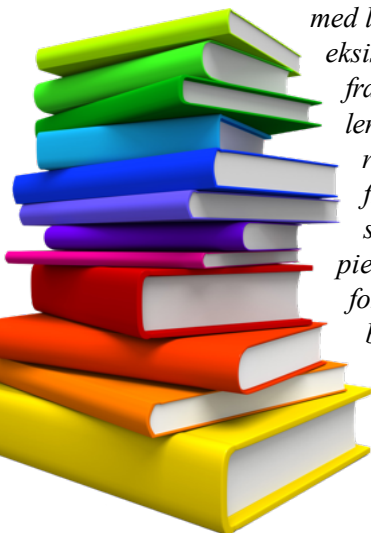
Evigheden og livets endelighed

Her står det lysende klart, at tid og rum, som vi kender begreberne fra vores egen konkrete verden, ikke er gældende for Gud. Den enkeltes liv udspænder sig mellem fødsel (eller undfangelse) og død. Klodernes eksistens udspænder sig mellem Skabelsesberetningen i 1. Mosebog og Johannes' Åbenbaring, der afslutter Bibelen - eller mellem Big Bang og universets endelige kollaps, alt efter sindelag. Gud derimod har ingen begyndelse og ingen afslutning. Han var der før Skabelsen og vil også være der efter den kendte verdens ophør. Derfor giver ordene 'fra evighed til evighed' god mening. Perspektivet kan illustreres med tre linjer:

Menneskets og universets eksistens er bundet til tid og rum og til begyndelse og afslutning.

Deres 'livslinjer' er derfor lukkede med lodrette streger. Guds eksistens er åben og frigjort fra tid og rum, hvilket pilerne i begge ender indikerer. 'Med den absolutte fremtid [i Gud] opnås', skriver Arendt, 'et principielt referencepunkt uden for selve verden, hvorfra både verden og relationerne til den kan blive ordnet.'

Menneskelivets endelighed – visheden om egen død – er ifølge Augustin og Arendt den definerende smerte, som menneskelivet centrerer sig omkring. For vi *vil* leve. Livet er den attrå vi stræber efter. Den modsvarer af frygten for at miste livet. Og det ved vi jo, at vi gør før eller siden – det jordiske liv i hvert fald.

Elskeligt, siger Augustin – og her kommer kærlighedsbegrebet ind i billedet – *er kun fraværet af frygt*. Arendt skriver om dette:

Dermed bliver det gode for den attrående kærlighed bestemt som det, der ikke kan mistes. Vi ser, at det gode for menneskene, det, der skal bringe os hen til lyksaligheden, i væsentlig grad bliver defineret ud fra to forskelligartede kontekster: På den ene side er det gode det, attråen stræber efter, nemlig noget nyttigt, der forefindes i verden, og som man håber på at få i sin besiddelse; på den anden side er det, der bestemmer det gode, fremkommet gennem frygten for døden, det vil sige gennem livets frygt for egen tilintetgørelse.

Kærligheden til Gud giver samhørigheden med det evige. Mennesket elsker Gud som det evige, han ikke selv er, som det, han hører sammen med, og som aldrig kan bortrives.

Derfor 'fra evighed og til evighed'. ♦

Studiekreds

Har Hannah Arendts bog: **Kærlighedsbegrebet hos Augustin** også vakt din interesse efter at fordybe dig og drøfte indholdet og dets perspektiver for os som enkeltpersoner og som menneskehed stående overfor Skaberen og hinanden?

Dannelsen af en studiekreds er på tegnebrættet. Der er formøde i november og opstart efter nytår. Studiekredsen vil foregå i Sognehuset Kirkensgaard og henvender sig til folk med litterær interesse fra menigheden samt fra Folkeuniversitetet.

Mere info ➡ evb@km.dk

JULEKONCERT 2025

MARIANNE & MICHAEL “ EN NY BEGYNDELSE ”

En julekoncert fuld af poesi, nærvær, håb og hjertevarme.
Alt det, vi har brug for lige nu.

En meget personlig koncert den første søndag i advent
med skuespiller og sanger Marianne Mortensen
og musiker og komponist Michael Vesterskov.

De vil forkæle os med 70 min. underholdning af nyskrevne
salmer og sange og de mere kendte,
der er indbegrebet af jul for os alle.
Smukt kædet sammen af digte og små fortællinger
fulde af tro, håb og kærlighed.

Arrangør: Eldresagen og Kirkerne på Læsø.

SØNDAG 30. NOVEMBER

KL. 19.30

I BYRUM KIRKE

Entré v/indgangen: 150,- kr.

*Tekst & fotos:
Barbara Fritsch.
Læsø menighedsråd*

Advent betyder "Herrens komme" fra det latinske ord "Adventus Domini" og er en periode med forventning før jul, der markerer begyndelsen på kirkeåret og forberedelsen på Jesu fødsel. Man kan sige, at vi fejrer advent for at fejre, at Jesus kommer. Tiden omfatter de fire søndage før jul, hvor man traditionelt tænder lys i en adventskrans for at symbolisere ventetiden.

En anden tradition, som kommer fra Tyskland, er adventskalenderen. Det er en super måde for børnene at holde den lange ventetid til juleaften ud. Men også for voksne er det en smuk tanke, at både give og modtage en adventskalender som gave, der viser, at man tænker på hinanden.

Hvis du har lyst til at være en del af adventskalenderprojekt på Læsø, så er du hjertelig velkommen til at deltage!

Send en mail senest onsdag 5. november til: info@babsbaer.de og oplys dit navn, adresse, mail og tlf.nr. og glæd andre og dig selv ♦

1
19
24

Kære Læsøbo

Hvis du vil glæde andre ved at deltage i en hel speciel julekalender, er du den, vi søger. Du bliver en del af en gruppe bestående af 25 deltagere, og du vil selv modtage en julekalender med 24 forskellige pakker i.

Du skal gøre følgende:

2
15
10

Find på en lille gave, som du laver i 24 eksemplarer. Det kan være noget du selv laver, f.eks. syltetøj, småkager, konfekt, smykker, et stykke håndarbejde, et lys eller et digt. Kun fantasien sætter grænser! Du kan også godt købe noget.

12
21
17
9
23

OBS! Det må ikke blive for dyrt!

5
18

De 25 deltagere får hver et nummer, som organisatoren uddeler. Du pakker dine gaver ind, så de ser ens ud, og skriver dit nummer på hver af dem.

8

Pakkerne kan leveres i Sognehuset Kirkensgaard, Kærmindevej 1 i Byrum, **torsdag d. 20. november i tidsrummet, kl. 15.00 til 17.00.**

Vi mødes samme sted i Sognehuset Kirkensgaard til en kop kaffe og hygge, **fredag, d. 28. november, kl. 17.00.**

Her får hver sin egen julekalender med 24 gaver.

6
20
3

Hvis du vil være med, så giv os besked senest onsdag d. 5. november. Der er "først til mølle-princip".

Send din mail til: info@babsbaer.de

7
13
14

Oplys dit navn, adresse, e-mail & tlf.nr.

Med ønsket om en glædelig adventstid

Barbara Fritsch og Eva Bernhagen - Læsø Kirke

4
16

Efter jul går vi ind i fastetiden – hvordan faster du?

Aske-onsdag indledes fasten m/askekors i panden. Byrum kirkes altertavle lukkes og forbliver lukket frem til påske. Hver torsdag i fastetiden inviteres du til at deltage i en åndelig og livgivende andagt gennem bøn, sang, stilhed og musik i Byrum kirke kl. 20.00.

Kom og gå – stille og med fred.

Når man har en rigtig vigtig fest forbereder man den nøje. Fyrre dage før påske begynder vi at forberede os gennem fasten. Fastetiden opfordrer os til at angre vore synder. At fokusere mindre på vor kærlighed til verden og mere på hvad Gud vil med os. Vi tænker på, hvordan Jesus led og døde for os, og hvad det siger os om Guds godhed og kærlighed.

Askekors. Fastetiden begynder askeonsdag, onsdagen efter fastelavnssøndag. Lækre fastelavnsbol-ler og sjov i sneen fastelavnstirsdag er traditioner, som forbereder den stille, afskrællede og magre fastetid. Askeonsdag har fået sit navn fra Bibelens beretninger, om hvordan mennesker klædte sig i sæk og strøede aske over hovedet som symbol på anger og bod. Askeonsdag kl. 20.00 er der en særlig gudstjeneste i Byrum kirke, hvor præsten tegner kors med aske på gudstjeneste-deltagernes pande.

Fastetiden handler om åndelig fordybelse. I den tid kan forenklet madvaner og en forenklet livsstil være til hjælp. Fasten kalder os til en ansvarsfuld livsstil og til at afstå fra noget til fordel for dem, som lider nød. Faste kan også være at standse op og fundere over sit liv:

Hvad kan jeg afstå fra?

Hvordan kan jeg leve mere kærligt?

Hvordan kan jeg leve langsommere, med en større ro og dybde?

Hvad kan jeg skære ud af mit liv, så jeg bedre kan reflektere over, hvad påsken betyder?

Den kristne faste varer i fyrre hverdage og afsluttes påskedag. Søndagene tælles ikke med til fasten. Som en opfordring til fastetiden og som et forbillede for os, kan vi tænke på, at Jesus selv opholdt sig fyrre dage i ørkenen.

Temaet i fastens første uger er anger, omvendelse og kampen mod ondskab. I de to sidste uger flyttes fokus til Jesus, og hvordan han led for menneskenes skyld. Den liturgiske farve i fastetiden er violet, og symboliserer anger, passion, bod og bedring. I urkirken var det skik og brug at nye medlemmer i menigheden blev døbt ved påsketid. På den måde blev fastetiden samtidig en forberedelsestid til dåben.

Den sidste uge før påske kaldes for den stille uge. Det hører vi mere om i næste kirkeblad, når vi er nærmere påsken.

Du ønskes en velsignet og berigende fastetid med håbet om: at dit fokus skærpes omkring det værdifulde i *dit* liv. Som en hjælp til dette kan Fastekalenderens "del 1" på næste side benyttes, "del 2" følger i næste KirkeNyt.

På gensyn til andagterne i kirken. ♦

Fastekalender “del 1”

Søndag	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag
2026						
22/2 1. søndag i Fasten Prøvelsesstund. Overvej hvordan din tro udfordres. Gudstjeneste 10.00 Vesterø Kirke	23/2 Inviter en ukendt på et smil i dag-glæde smitter! Læs: Matt 15, 21-28 Syng: DDS 158	24/2 Tænd et lys i kirken (eller hjemme) for dem du savner. Læs: 1. Thess 4,1-2 Syng: DDS 335	25/2 Giv en kompliment til nogen – tænk det ikke bare, men sig det højt. Læs: Sl 42,2-6 Syng: DDS 622	26/2 Gå til fasteandagt i Byrum Kirke kl. 20.00-20.45.	27/2 Gå en tur, opdag et nyt sted. Hvad ser du her og hvad giver det dig i dag? Læs: Åb 2, 2-5 Syng: DDS 36	28/2 Byd nogen på en kop kaffe. Styrken kommer fra bønnerne! Læs: Matt 6,19-21 Syng: DDS 714
1/3 2. søndag i Fasten Reflekter over dine afhængigheder. Gudstjeneste 10.00 Østerby Kirke	2/3 Hvad gør dig rigtig glad og kan du få mere af det i dit liv? Læs: Luk 11,24-26 Syng: DDS 720	3/3 Lad tilfældighederne vælge et bibelord. Forsøg at fortolke bibelordet på to forskellige måder. Læs: frit & syng DDS: 10	4/3 Findes der relationer i dit liv, som gør ondt? Er der noget du kan gøre? Læs: Ef 5, 6-9 Syng: DDS 367	5/3 Gå til fasteandagt i Byrum Kirke kl. 20.00-20.45.	6/3 Bed for dem der lider under krig og andre grusomheder. Læs: 2. mos 16, 11-18 Syng: DDS 266	7/3 Tag en skærmfri aften. Læs en bog eller spil et spil med gode venner eller familie. Læs: Joh 6, 5-13 Syng: DDS 367
8/3 3. søndag i Fasten Bed om styrke til at stå op mod uretfærdighed. Gudstjeneste 10.00 Vesterø Kirke	9/3 Brug en dag i Guds natur og mærk dagslysets energi. Læs: 2. kor 9, 6-9 Syng: DDS 153	10/3 Red noget som er gået i stykker og glæd dig over at redde noget, som var kasseret. Læs: Matt 4, 1-4 Syng: DDS 192	11/3 Er du stresset? Fortæl Gud om dine problemer og tag vare på dig selv.	12/3 Gå til fasteandagt i Byrum Kirke kl. 20.00-20.45.	13/3 Lav en liste over ting du sætter pris på, men let tager for givet. Læs: 1. mos 1, 27-31 Syng: DDS 15	14/3 Afstå fra kød i dag. Prøv i stedet en vegetarisk ret. Læs: Matt 6, 25-30 Syng: DDS 31

SOGNE INFO

Døbte

- 29.06: Luca Zadeh Larsen
- 06.09: Kamille Hedvig Grandt Gaarn
- 27.09: Benedikte Thyra Strøm Dahl

Viede & Velsignede

- 14.06: Sofie Veje Jensen
og Ulrik Vinther Poulsen
- 26.07: Nanna Lind Strøm Thomsen
og Nikolaj Christensen
- 16.08: Birgitte Stoklund Henningsen
og Henrik Kock Madsen
- 23.08: Henriette Hoe-Hansen
og Kim Bonne Bonnesen

Sølvbryllupsvelsignede

- 07.08: Mette Weimar Gade
og Henrik Gade

Døde

- 15.05: John Lorentzen Faldt
- 15.05: Erik Petersen
- 18.05: Alf Christiansen
- 24.05: Gudbert Jensen
- 05.06: Emly Faith Arp
- 29.06: Jens Emil Feldtmose
- 02.07: Niels Albert Christensen
- 27.07: Ole Fjeldal Jensen
- 04.08: Dennis Villy Barnekov Johansen
- 12.08: Vibeke Arnfeldt Gottschling
- 23.08: Reid Lars Olav Petterson
- 25.08: Louis Harding Drewes
- 11.09: Børge Poulsen
- 13.09: Willy Christiansen
- 17.09: Orla Villy Jørgensen

Institutionsgudstjenester på Plejehjemmet

18/11 kl. 14.30

9/12 Adventshygge kl. 14.30

23/12 Julegudstjeneste kl. 11.00

13 /1 kl. 14.30

10/2 kl. 14.30

10/3 kl. 14.30

LÆSØ KIRKERS MENIGHEDSPLEJE

Vågetjenesten

Læsø Vågetjeneste - under Menighedsplejen og tilknyttet Læsø Døgnspleje - har eksisteret siden juli 2018. Vi er pt. 18 vågere, hvoraf enkelte stadig er på arbejdsmarkedet. Alle bidrager med et stort engagement. Vore vagter er almindeligvis fra kl. 23 -07.00

Vågetjenesten har sin naturlige gang på Plejehjemmet, men kommer også i private hjem. Vågetjenesten har tavshedspligt, i lighed med sundhedspersonale, og den værner vi om. Formålet med vågetjenesten er at yde støtte og nærvær til døende og at aflaste pårørende. Har du brug for Vågetjenesten, skal du af praktiske årsager kontakte Læsø Døgnsplejes tlf: 3036 7426

Koordinator Hanne Junge

Besøgstjenesten

Kunne du tænke dig en besøgsven, en du kan hygge og snakke med eller evt. læse Læsø-Posten med?

Eller kunne du tænke dig at være besøgsven og give et par timer af din tid?

For mere information, kontakt: Jørgen Toftlund
tlf.: 53620651 mail: mjtoftlund@gmail.com

Søndags - Caféen

Menighedsplejens Søndags-Café er åben hver søndag eftermiddag kl. 13.30 -16.00 i Kirkensgaard og er for alle, der har lyst til en hyggestund i selskab med andre over en kop kaffe/te.

Måske kunne du også tænke dig at være med til at brygge kaffen eller at vide mere om caféen?

Kontakt: Jørgen Toftlund tlf.: 53620651 mail: mjtoftlund@gmail.com

Menighedsplejens Julehjælp

Har du brug for naturalier og en økonomisk håndsækning til den forestående jul, tilbyder Læsø Kirkers Menighedspleje også i år julehjælp. For at søge skal du skal være bosiddende på Læsø. Ansøgningen er personlig og gælder dig og din familie.

Evt. børns alder skal oplyses.

Der ansøges om julehjælp fra 10. nov. til og med senest 24. nov.

Send en kort begrundet ansøgning til præsten: evb@km.dk

eller læg et brev i postkassen på Kærmindevej 3, Byrum Att. Præsten.

Alle ansøgninger behandles diskret og modtager direkte svar først i december.

Udlevering af Julehjælp foregår v/personligt fremmøde i Sognehuset Kirkensgaard fredag 20. december kl. 14-15.30. såfremt andet ikke er aftalt.

Gudstjenester i Læsø Kirker

Kontakt til fungerende præster i Læsø Kirker 21491001/21343717

Dato		Byrum	Østerby	Vesterø
2/11	<i>Allehelgens-</i>	10.30 Mindegudstjeneste		
6/11	Torsdag Kirke i Børnehøjde	17.00 børn/unge fam. Fællesspisning tilmelding		
9/11	21. s. e. trinitatis		.	10.00 EB
16/11	22. s. e. trinitatis	10.00 1A ★		
23/11	Sidste s. i kirkeå-		10.00 EB	
30/11	1. s. i advent			10.00 EB ★
7/12	2. s. i advent	De 9 læsninger 10.30 EB		
14/12	3. s. i advent			10.00 ES
21/12	4. s. i advent		10.00 EB	
24/12	Juleaften ★ Kollett: Venskabsmenigheden Zahle	15.30 Traditionel jul EB	10.30 Børne-familie-ju EB	14.00 Traditionel jul EB
25/12	Juledag		10.00 EB	
26/12	2. juledag	10.30 Nu' det jul igen EB		
28/12	Julesøndag	.		10.00 EB
31/12	Nytårsmesse		15.30 EB ★	
4/1	H3K. søndag	10.00 EB		
11/1	1. s. eft. H3K.			10.00 ES
15/1	Torsdag Kirke i Børnehøjde	17.00 børn/unge fam. Fællesspisning tilmelding		
18/1	2. s. e. H3K.		10.00 EB	
25/1	Sidste s. e. H3K.	10.00 EB		
1/2	Septuagesima			10.00 EB ★
8/2	Seksagesima		10.00 BKN	
12/2	Torsdag Kirke i Børnehøjde	17.00 børn/unge/fam. Fællesspisning tilmelding		
15/2	Fastelavnssøndag	Mardi Gras 10.30 EB NB: fællesspisning tilmelding		
18/2	Askeonsdag	20.00 Gudstjeneste m/Askekors		
19/2	1. fasteandagt	20.00		
22/2	1. s. i fa-			10.00 HBM
26/2	2. fasteandagt	20.00		
1/3	2. s. i fasten		10.00 EB	
5/3	3. fasteandagt	20.00		
8/3	3. s. i fasten	10.00 EB ★		
12/3	4. fasteandagt	20.00		

KIRKERNES AKTIVITETER
annonceres i Læsø-Posten, på Læsø kirkers facebookside og i kirkeens kalender, som du finder på hjemmesiden: laesoe.dk Velkommen i kirkerne på LÆSØ!

v/MobilePay bedes indbetalingen fortages på den aktuelle dato for aktiviteten samt oplyse denne: kollekt, entré osv. Tak. Eksempel: Kollekt indbetalt 8/2-2026

Her kan du betale med
520 640
MobilePay

Vikarierende præster på Læsø:

15 + 16/11 Iben Aldal
8 - 14/12 Ejnar Stobbe
10 - 11/1 Ejnar Stobbe
2 + 8/2 Bo Kring Nicolaisen
16 - 22/2 Henrik Bang-Møller

Kirkekollekter i Læsø Kirker

★ Stjernen indikerer indsamling, se formål nedenfor
16. nov. Soldatermissionen
30. nov. Læsø Kirkers Menighedspleje (Julehjælp)
24. dec. Venskabsmenigheden i Zahle, Libanon
31. dec. Bibelselskabet
1. feb. Sommerlejr i Hvide Klit, diakoniens dag
8. mar. Landsindsamling Folkekirkens Nødhjælp

NYT: 31/12 Nytårsmessen - som Læsø har haft tradition for i mange år - erstatter gudstjenesten nytårsdag, som derved udgår.